

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 29. avgust 2019

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	<p>Poimenovanje praga: absolutni prag občutka (absolutni čutni prag)</p> <p>Opredelitev čutnega praga: Absolutni prag občutka je najmanjša intenzivnost dražljaja, ki jo občutimo.</p> <p>Opis razlike med občutkom in zaznavo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • občutek je doživetje (zavedanje) dražljaja (ki nastane zaradi delovanja dražljajev na čutilo), zaznava pa je razlaga oz. interpretacija (razumevanje pomena) občutka (posamezni občutki se medsebojno povežejo in uskladijo z informacijami iz spomina v smiselno celoto); • ko dražljaj deluje na čutilo, pride do doživetja v primarnem senzornem središču in to je občutek, v asociacijskem senzornem središču pa se občutki medsebojno povežejo in uskladijo z informacijami iz spomina v smiselno celoto, v zaznavo. <p>OPOMBA: Upoštevamo enega izmed opisov.</p>	
2. raven	<p>poimenovanje in opredelitev absolutnega čutnega praga ter opis razlike med občutkom in zaznavo</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisa razlike med občutkom in zaznavo.</p>	3–4
1. raven	<p>poimenovanje in opredelitev čutnega praga ali opis razlike med občutkom in zaznavo</p>	2
	<p>poimenovanje <i>ali</i> opredelitev čutnega praga ali opis občutka ali opis zaznave</p> <p>OPOMBA: Opredelitev ČP brez poimenovanja je npr.: gre za najmanjšo intenzivnost dražljaja, ki jo občutimo; gre za spodnjo mejo občutljivosti, ko je dražljaj toliko močan, da ga občutimo. Če kandidat zapiše samo: gre za spodnjo mejo občutljivosti – ni dovolj.</p>	1
1.2	<p>Ugotovitev (poimenovanje) čutnega praga, ki bi ga medicinska sestra še lahko preizkusila pri Tilnu: diferencialni prag občutka</p> <p>Primer, kako bi med. sestra lahko izvedla preizkus, npr.: Sestra bi prižgala radio na določeno glasnost (jakost/intenzivnost) zvoka. Nato bi jakost zvoka malenkost zvečala (npr. za 3 %) in bi vprašala Tilna, če je zvok enak ali glasnejši kot prej. Če bi odgovoril, da je enak, bi po malem zviševala glasnost toliko časa, da bi Tilen rekel, da je zvok glasnejši ...</p> <p>Razlaga odvisnosti diferencialnega praga občutka: Diferencialni prag občutka je odvisen od intenzivnosti osnovnega dražljaja. Čim intenzivnejši je osnovni dražljaj, tem večja mora biti razlika med njim in drugim dražljajem, da bi jo občutili.</p>	
4. raven	<p>ugotovitev (poimenovanje) čutnega praga in ponazoritev s primerom ter razlaga odvisnosti</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritve primera ter razlage odvisnosti diferencialnega čutnega praga. Če kandidat napiše, da je DP odvisen od <i>intenzivnosti</i> osnovnega dražljaja (in ne razlaga naprej), je ocenjen s 3 točkami. Če napiše samo to, da je DP odvisen od osnovnega dražljaja, je razlaga pomanjkljiva in je odgovor ocenjen na 3. ravni.</p>	3–4

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3. raven	ugotovitev (poimenovanje) čutnega praga in ponazoritev s primerom ali ugotovitev (poimenovanje) čutnega praga in (pomankljiva) razlaga odvisnosti	2
	ugotovitev (poimenovanje) čutnega praga ali ponazoritev s primerom ali (pomankljiva) razlaga odvisnosti	1
1.3	<p>Presoje vzrokov, zakaj Tilnov oče ni slišal prebranih števil, s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • starost: oče ima lahko zaradi starosti zvišan absolutni prag za zvok, zato ni slišal zašepetanih števil; • telesno (zdravstveno) stanje: mogoče ima Tilnov oče vnetje ušes (ali kakšne druge zdravstvene težave) in zvišan absolutni prag za zvok; • čustva (tudi vznemirjenost, stres): če je bil oče čustveno vznemirjen (pod stresom), je preslišal nekatere prebrane številke, ker se je smer njegove pozornosti spreminjala; • nepozornost: očetovo pozornost je pritegnil neki predmet v prostoru oz. je bila njegova pozornost usmerjena drugam, na druge dražljaje (lahko tudi npr. lepota medicinske sestre), zato ni bil pozoren na prebrane (zašepetane) številke; • potrebe, motivi: oče ima željo (potrebo) po hrani, je lačen (žejen), njegova motivacija je vplivala na preusmeritev pozornosti in ni slišal števil ... • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	2 presoji s pojasnitvama ali 3 presoje, 1 pojasnjena	3
5. raven	2 presoji, 1 pojasnjena ali 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p>Poimenovanje 3 ravni Kohlbergove teorije moralnega presojanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pre(d)konvencionalna raven • konvencionalna raven • postkonvencionalna raven <p>Opis:</p> <p>Pre(d)konvencionalna raven: presojanje dejanj glede na pravila, ki jih postavi avtoriteta; posameznik ne upošteva vzroka dejanja, ampak velikost posledic; presoja dejanje glede na njegovo instrumentalno vrednost; pravičnost pomeni vzajemno menjavo ...</p> <p>Konvencionalna raven: upoštevanje pravil širše skupnosti; pri presoji je v ospredju usmerjenost v skladne medosebne odnose; dober namen opravičuje dejanje; upoštevanje pravil, vrednot družbenega sistema; ta veljajo enako za vse ljudi, izjem ni ...</p> <p>Postkonvencionalna raven: v ospredju moralnega presojanja so načela pravičnosti in poštenosti; zavedanje dogovornega vidika družbenih pravil; pravila je treba spremeniti, če se spremenijo okoliščine; spoštovanje univerzalnih etičnih načel; če se jih posameznik ne drži, ima slabo vest ...</p> <p>OPOMBA: Zadostuje 1 opis vsake ravni.</p>	
2. raven	poimenovanje 3 ravni, 2 opisa	4
	poimenovanje 2 ravni, 2 opisa	3
1. raven	poimenovanje 2 ravni, 1 opis ali poimenovanje 3 ravni	2
	poimenovanje 1 ravni in 1 opis ali poimenovanje 2 ravni	1
2.2	<p>Ponazoritev primerov odgovorov na opisano dilemo, npr.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pre(d)konvencionalna raven: Marko je ravnal prav, da je obdržal denar. V bližini ni bilo nikogar, ki bi ga opazil in prijavil policiji, sam pa bi težko živel brez žene; podjetnik ga je odpustil, zdaj mu lahko vrne in vzame denar ... Marko ni ravnal prav. Lahko bi ga kdo opazil in prijavil policiji in bi moral v zapor ... • Konvencionalna raven: Marko je ravnal prav, saj je pomembno, da se bojuje za svojo ženo, s katero se imata rada, in ji pomaga do ozdravitve; Marko ni ravnal prav, saj v zakonu piše, da moramo najdeni denar prijaviti policiji; kam pa bi prišli, če bi si vsak po svoje prirejal zakone ... • Postkonvencionalna raven: Marko je ravnal prav. Ohranjanje življenja in zdravja posameznika je pomembnejše od lastnine posameznika. Družba ne poskrbi ustrezno za ljudi v stiski, zato je včasih treba tudi opravičiti krajo, če s tem rešimo življenje ... Marko ni ravnal prav. Moral bi iskati druge poti, kako pridobiti denar za zdravljenje žene. Tudi podjetnik ima pravico do svojega denarja, zaradi kraje bo Marko prej ali slej imel slabo vest in s tem težko živel ... <p>Razvojno obdobje: otročstvo (pre(d)konvencionalna raven) (pozno) otroštvo (okoli 10. leta); mladostništvo; odraslost (konvencionalna raven) mladostništvo; odraslost (postkonvencionalna raven)</p> <p>OPOMBA: Primer odgovora mora vsebovati pojasnitev odločitve. Za posamezno raven moralnega presojanja zadostuje navedba enega razvojnega obdobja.</p>	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	ponazoritev dveh primerov odgovorov, ugotovljeni razvojni obdobji OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti primerov odgovorov.	3–4
3. raven	ponazoritev 1 primera odgovora, ugotovljeno razvojno obdobje ali ponazoritev dveh primerov odgovorov	2
	ponazoritev 1 primera odgovora ali splošna ugotovitev dveh razvojnih obdobji za dve ravni	1
2.3	<p>Utemeljitev prispevka Kohlbergove teorije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spodbudil je več raziskovanja glede moralnega odločanja in vedenja; • ugotovil je, kako posamezniki utemeljujejo svoje moralne odločitve; • ni ga zanimalo, kako se posameznik odloči (katere vrednote zagovarja), ampak kako utemeljuje svoje odločitve; • podrobno je opisal tri ravni (šest stopenj) moralnega presojanja; • moralno presojanje je preučeval z moralnimi dilemami (nobena odločitev ni povsem pravilna, družbeno povsem sprejemljiva); • ugotavljal je povezanost moralnega razvoja s spoznavnim razvojem; • medtem ko je Piaget ugotovil, da se moralno presojanje razvija od heteronomne k avtonomni morali, je Kohlberg še bolj precizno opredelil moralni razvoj (heteronomnost, avtonomnost) na več stopnjah; • druge utemeljitve po presoji ocenjevalcev. <p>Presoja pomanjkljivosti Kohlbergove teorije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kritika postkonvencionalne ravni (šeste stopnje) (Kohlberg določa, katere vrednote naj bi bile univerzalne, v ospredju so vrednote zahodne družbe); • ugotavlja, da so ženske moralno manj razvite kot moški (večinoma so v zgodnejših raziskavah presojale na tretji stopnji); • na podlagi moralnih presoj ne moremo dobro napovedati vedenja posameznikov; • drugi odgovori po presoji ocenjevalcev. 	
6. raven	3 utemeljitve, 1 pomanjkljivost	4
	2 utemeljitvi, 1 pomanjkljivost ali 3 utemeljitve	3
5. raven	1 utemeljitev, 1 pomanjkljivost ali 2 utemeljitvi	2
	1 utemeljitev ali 1 pomanjkljivost	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p>Obrambni mehanizmi (OM) se sprožijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> ko je ogroženo naše duševno ravnotežje; ko je prizadeta naša samopodoba; ko bi morali sprejeti neko svojo nesposobnost ali lastnost, ki se je sramujemo ali je nočemo <p>OPOMBA: Zadostuje en odgovor.</p> <p>Obrambni mehanizmi: potlačitev (represija), zanikanje (negacija), projekcija, racionalizacija, identifikacija, premeščanje (premik), kompenzacija, nadkompenzacija</p> <p>Značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z duševnimi obremenitvami (DO):</p> <ul style="list-style-type: none"> prevladujejo čustva nad razumskim reševanjem; usmerimo se k neposredni razbremenitvi ne glede na prvotni cilj; prinese le trenutno olajšanje, težave pa dolgoročno ne rešimo; s svojim vedenjem lahko celo poslabšamo položaj in si še bolj zapletemo življenje; drugi smiselni odgovori. <p>OPOMBA: Navajanje načinov nekonstruktivnega odzivanja (npr. agresivnost, regresija, umik ...) lahko upoštevamo kot 1 značilnost.</p>	
2. raven	razlaga OM, navedena 2 OM in opis 2 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z DO	4
	razlaga OM, navedena 2 OM in opis 1 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z DO ali	3
	razlaga OM, navedena 1 OM in opis 2 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z DO	
1. raven	razlaga OM in navedena 2 OM ali razlaga OM in opis 2 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z DO ali naveden 1 OM in opis 2 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z DO ali navedena 2 OM in opis 1 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z DO	2
	razlaga OM in naveden 1 OM ali razlaga OM in opis 1 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z DO ali opis 2 značilnosti nekonstruktivnega spoprijemanja z DO ali navedena 2 OM	1
3.2	<p>Poimenovanje in pojasnitev OM pri Aljaževem vedenju:</p> <p>Obrambni mehanizem projekcija: Aljaž lastne napake (neresnost in neodgovornost v zvezi s treningom) pripiše ekipi. S tem razvrstitev pomen ekipe in tekmovanja.</p> <p>Drug obrambni mehanizem, npr. racionalizacija: Aljaž, ki ne prizna svojega neresnega odnosa do treningov, reče soigralcu: »Že dolgo mi je jasno, da me trener ne mara. Zelo malo me pošilja v igro in samo pri meni vidi napake.«</p> <p>Pojasnitev za Markovo vedenje:</p> <ul style="list-style-type: none"> zavedal se je problema, saj se je že usmeril k reševanju in se tako že spopadel s svojo težavo; ob novici, da ni izbran, se ni odzval avtomatično/nezavedno, da bi prikriž razočaranje in ohranil samospoštovanje, saj se je s svojim problemom že spopadel in se že lotil reševanja; drugi smiselni odgovori po presoji. 	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	poimenovanje in pojasnitev OM za Aljaža in ponazoritev drugega OM ter pojasnitev Markovega vedenja OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti pojasnitev in ponazoritve.	3–4
3. raven	poimenovanje OM za Aljaža in ponazoritev drugega OM ali ponazoritev drugega OM in pojasnitev Markovega vedenja ali poimenovanje OM za Aljaža in pojasnitev Markovega vedenja	2
	poimenovanje in pojasnitev OM za Aljaža ali ponazoritev drugega OM ali pojasnitev Markovega vedenja	1
3.3	<p>Presoja pozitivnih vplivov obrambnih mehanizmov in utemeljitve:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohranimo samospoštovanje in samozaupanje: po začetnem šoku imamo zato več možnosti in motivacije, da se spoprimeмо s problemom; • ohranimo pozitivno samopodobo: ker se izkažemo na drugem področju, se lažje spopadamo z drugimi življenjskimi težavami/situacijami; • nas varujejo pred depresijo: onemogočajo, da bi v zavest prodrle tiste vsebine, ki jih nismo sposobni prenesti; • začasno zmanjšajo napetost: pri delu smo tako lahko učinkovitejši/ v medosebnih odnosih bolj sproščeni; • ohranitev spoštovanja okolice oz. ugleda: ker ohranimo ugled, nas drugi lažje sprejmejo in imamo boljše medosebne odnose; • nekateri obrambni mehanizmi povečajo motivacijo: s kompenziranjem neuspešnosti na nekem področju »nas ženejo« v ustvarjalno delovanje na drugem področju; omogočajo zelo pozitivno soočanje z lastnimi pomanjkljivostmi, ki jih presežemo z vztrajnostjo in trudom (nadkompenzacija); • drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 3 pozitivnih vplivov z utemeljitvami	4
	presoja 2 pozitivnih vplivov z utemeljitvama ali presoja 3 pozitivnih vplivov, 1 utemeljitev	3
5. raven	presoja 2 pozitivnih vplivov z 1 utemeljitvijo ali presoja 3 pozitivnih vplivov	2
	presoja 1 pozitivnega vpliva z utemeljitvijo ali presoja 2 pozitivnih vplivov	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	<p>Opredelitev disocialnega vedenja: Disocialno vedenje je vedenje, ki ni v skladu z normativno urejenostjo neke družbe.</p> <p>Poimenovanje in opredelitev vrst disocialnega vedenja: Antisocialno vedenje: neposredno ogrožanje interesov drugih; neposreden napad in rušenje pomembnih norm. Asocialno vedenje: ni v skladu z normami družbe, a jih neposredno ne ogroža in ne ruši.</p>	
2. raven	<p>ustrezna opredelitev disocialnega vedenja, poimenovani in opredeljeni vrsti disocialnega vedenja</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti odgovora.</p>	3–4
1. raven	<p>opredelitev disocialnega vedenja in poimenovanje oblik disocialnega vedenja ali opredelitev disocialnega vedenja in opredelitev oblik disocialnega vedenja ali poimenovanje in opredelitev obeh oblik disocialnega vedenja</p>	2
	<p>opredelitev disocialnega vedenja ali poimenovanje vrst disocialnega vedenja ali opredeljeni vrsti disocialnega vedenja ali poimenovana in opredeljena 1 vrsta</p>	1
4.2	<p>Poimenovanje in opis razlage agresivnosti: Agresivnost kot posledica frustracije (odgovor na frustracijo): ker Tina ni dobila Sabininih zapiskov, ji to predstavlja oviro na poti do motivacijskega cilja.</p> <p>Poimenovanje še ene razlage agresivnosti in primer agresivnega vedenja mladostnika, npr.: Biološka razlaga: Mladostnik v šoli med odmorom (brez posebnega razloga) razbija vtičnice. Agresivnost kot naučeno vedenje (vedenjska oz. socialna razlaga): Mladostnik v šoli že dlje časa ustrahuje mlajše, saj to počne tudi njegov prijatelj, ki velja za najpogumnejšega.</p>	
4. raven	<p>poimenovanje in opis razlage agresivnosti v primeru ter poimenovanje še ene razlage s primerom</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 je odvisna od kakovosti odgovora.</p>	3–4
3. raven	<p>poimenovanje in opis razlage Tinine agresivnosti ali poimenovanje in ponazoritev še ene razlage agresivnosti</p>	2
	<p>poimenovani obe razlagi ali ponazoritev še ene razlage agresivnosti</p>	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	<p>Presoje in pojasnitve konstruktivnosti/nekonstruktivnosti agresivnega vedenja:</p> <p>Agresivno vedenje je nekonstruktivno/nesprejemljivo, ko:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z nenadzorovanim agresivnim vedenjem fizično poškodujemo sebe ali druge: s tem navadno samo znižamo doživljanje duševne napetosti, položaja pa ne rešujemo (npr. pretep); • zaradi tega otežujemo ali onemogočamo uspešno delo: z agresivnim vedenjem lahko zmanjšamo ali celo izničimo doseženi uspeh oziroma otežujemo uspešno delo (npr. ko udarimo po računalniku, ker program ne deluje po naših željah); • z agresivnim vedenjem poskušamo doseči, da se nam drugi podredijo: s tem slabšamo socialne odnose (npr. starši s tepežem poskušajo doseči otrokovo ubogljivost); • drugi smiselni odgovori po mnenju ocenjevalca. <p>Agresivno vedenje je konstruktivno/sprejemljivo, ko:</p> <ul style="list-style-type: none"> • s konstruktivnim agresivnim vedenjem lahko spreminjamo neki položaj, ki nam ni všeč ali je celo škodljiv: tako lahko dejavno preprečimo zlorabo ali škodovanje nekemu ali nečemu (npr. s silo ustavimo otroka, ki tepe drugega otroka); • s konstruktivnim agresivnim vedenjem dosegamo lahko tudi višje in zahtevnejše cilje: tako premagujemo ovire in smo zato uspešnejši (npr. konstruktivna agresivnost v športu); • drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	4 presoje s pojasnitvami (vključena konstruktivna in nekonstruktivna uporaba)	4
	3 presoje s pojasnitvami (vključena konstruktivna in nekonstruktivna uporaba)	3
5. raven	2 presoji s pojasnitvama ali 3 presoje (vključena konstruktivna in nekonstruktivna uporaba)	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

IZPITNA POLA 2

A) NALOGE IZBIRNEGA TIPA

Naloga	Odgovor
1	D
2	B
3	C
4	A

Naloga	Odgovor
5	B
6	C
7	B
8	A

Naloga	Odgovor
9	D
10	C
11	D
12	A

Naloga	Odgovor
13	C
14	A

Za vsak pravilen odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) STRUKTURIRANI ESEJI

1. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Poimenovanje in razlaga ciljev psihologije:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opisovanje: na podlagi proučevanja (ugotavljanja, spoznavanja, opazovanja) pojav opredelimo in opišemo njegove značilnosti ter ga razlikujemo od drugih pojavov. • Razlaganje: raziskujemo in pojasnjujemo dejavnike, ki vplivajo na posamezen duševni pojav; razlagamo, kako potekajo duševni pojavi ali kakšne so povezave med njimi; iščemo vzroke posameznih duševnih pojavov; razlagamo potek in razvoj duševnih procesov. • Napovedovanje: predvidevamo pojavljanje ali spreminjanje duševnih pojavov; predvidevamo/napovemo, kako se bo pojav najbrž spremenil; napovedujemo pozitivne in negativne učinke različnih dejavnikov na posameznikovo duševnost, osebnost, vedenje. • Spreminjanje: nadzorovano spreminjamo dejavnike, ki vplivajo na pojav; zmanjšamo nezaželene in škodljive oblike vedenja; izboljšujemo pogoje človekovega duševnega razvoja; izboljšujemo medosebne odnose. <p>OPOMBA: Zadostuje en opis za vsak cilj.</p>	
2. raven	poimenovanje in razlaga 4 ciljev	4
	poimenovanje in razlaga 3 ciljev	3
1. raven	poimenovanje in razlaga 2 ciljev ali poimenovanje 3 ciljev	2
	poimenovanje in razlaga 1 cilja ali poimenovanje 2 ciljev	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev uresničevanja ciljev psihologije:</p> <p>Psiholog:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spoznava/ugotavlja oblike, pogostost in težave vedenja mladostnika, npr. z opazovanjem, pogovorom; • analizira vzroke za nastanek agresivnega vedenja pri mladostniku; staršem in učiteljem pojasnjuje interakcije med različnimi dejavniki, ki lahko prispevajo k agresivnosti (zahteve v šoli, odnosi s sošolci, razmere v družini, osebnostni dejavniki ...); • psiholog napove, da se lahko agresivno vedenje mladostnika stopnjuje, če se okoliščine ne bodo spremenile; na podlagi teh spoznanj napove možno ravnanje učiteljev/staršev, s katerim bi lahko prispevali k obvladovanju agresivnosti pri mladostniku; • svetuje drugačen način ravnanja in odnose; nadzorovano spremlja spremembe (pri starših, učiteljih in mladostniku), s čimer zmanjšuje nezaželene oblike vedenja in prispeva k zmanjšanju agresivnega vedenja. <p>OPOMBA: Če cilji niso ponazorjeni v pravilnem vrstnem redu, je kandidat ocenjen na 3. ravni.</p>	

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>Razlaga panoge psihologije, ki lahko koristi psihologu pri svetovanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvojna psihologija, ki proučuje spremembe vedenja in osebnosti, povezane z razvojem; psiholog bi lahko pojasnil, kako in zakaj se agresivnost pojavi v mladostništvu. • Socialna psihologija, ki raziskuje vpliv socialnih dejavnikov na vedenje posameznika; ki raziskuje vzroke in posledice konfliktnih situacij; psiholog bi lahko npr. pojasnjeval vpliv skupine (vrstnikov) na vedenje mladostnika. • Klinična psihologija, ki uporablja psihološka spoznanja pri svetovanju in psihološki pomoči pri spopadanju s težavami in njihovem odpravljanju; psiholog bi se odločil za ustrezno svetovanje/psihoterapijo glede na težave mladostnika. 	
4. raven	ponazorjeno uresničevanje 4 ciljev in razlaga panoge psihologije OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritev in razlage.	4–5
3. raven	ponazorjeno uresničevanje 3 ciljev in razlaga panoge psihologije ali ponazorjeno uresničevanje 4 ciljev	3
	ponazorjeno uresničevanje 2 ciljev in razlaga panoge psihologije ali ponazorjeno uresničevanje 3 ciljev	2
	ponazorjeno uresničevanje 2 ciljev ali razlaga panoge psihologije	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje in pojasnitve koristi psiholoških spoznanj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • v izobraževanju: lažje sprejmemo odločitev pri izbiri študija, ker lahko spoznamo svoje sposobnosti, interese, svoja močna področja ...; • v medosebnih odnosih: lahko jih izboljšamo, ker lažje razumemo sebe in druge, npr. sošolce, lažje obvladujemo in rešujemo medosebne konflikte ...; • na področju športa: za motiviranje športnikov, razvijanje samozaupanja, za lažje obvladovanje stresa ...; • pri vzgoji otrok: pri uporabi ustreznih vzgojnih stilov, za razvijanje kakovostnih odnosov v družini, za razvijanje zaupanja ...; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Presoje in pojasnitve sporne uporabe psiholoških spoznanj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • v oglaševanju: ko oglaševalec izkorišča duševne značilnosti in »šibkosti« potrošnika; ko oglaševalec ne prepričuje z argumenti; • v politične namene: ko politiki zamolčijo ali zanikajo nekatere informacije in usmerjajo k čustvom; ko manipulirajo z ljudmi s prikrievanjem nekaterih informacij; • pri raziskovanju na ljudeh ali živalih: ko psihologi niso upoštevali etičnih načel; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	4 presoje s pojasnitvami (vključene koristi in sporna uporaba)	5
	3 presoje s pojasnitvami (vključene koristi in sporna uporaba)	4
5. raven	2 presoji s pojasnitvama (vključene koristi in sporna uporaba) ali 3 presoje in 1 pojasnjena	3
	2 presoji, 1 pojasnjena ali 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Opis značilnosti temeljnih čustev:</p> <ul style="list-style-type: none"> • so prirojena – vsak posameznik ima zasnove, da jih doživlja; • pojavljajo se zgodaj v posameznikovem razvoju in se v prvih letih življenja podobno razvijajo; • so univerzalna – doživljamo jih vsi ljudje, ne glede na kulturo, v kateri živimo; • značilna obrazna mimika – zanje so značilni tipični obrazni izrazi čustev; vsi ljudje (tudi slepi od rojstva) izražamo temeljna čustva s podobno obrazno mimiko; • imajo prilagoditveno funkcijo – omogočajo učinkovito prilagajanje okoliščinam, v katerih jih doživljamo (strah npr. doživljamo, ko smo ogroženi, ima funkcijo zaščite in izogibanja nevarnosti). <p>Temeljna čustva: strah, jeza, veselje, žalost, sprejemanje, zavračanje (gnus), pričakovanje, presenečenje.</p> <p>Kompleksna čustva, npr.: ljubezen, sovraštvo, ponos, ljubosumje, sram, zadrega, zavist, krivda ...</p>	
2. raven	opisane 3 značilnosti temeljnih čustev, navedeni 2 temeljni in 2 kompleksni čustvi	4
	opisani 2 značilnosti temeljnih čustev, navedeni 2 temeljni in 2 kompleksni čustvi OPOMBA: Če kandidat samo navaja značilnosti (prirojenost, univerzalnost ...), je ocenjen na 1. ravni.	3
1. raven	opisana 1 značilnost temeljnih čustev, navedeno 1 temeljno in 1 kompleksno čustvo ali opisana 1 značilnost temeljnih čustev, navedeni 2 temeljni <i>ali</i> 2 kompleksni čustvi ali navedeni 2 značilnosti, navedeni 1 temeljno in 1 kompleksno čustvo ali navedeni 2 značilnosti, navedeni 2 temeljni <i>ali</i> 2 kompleksni čustvi	2
	opisana 1 značilnost temeljnih čustev ali navedeni 2 značilnosti temeljnih čustev ali navedeno 1 temeljno in 1 kompleksno čustvo ali navedeni 2 temeljni <i>ali</i> 2 kompleksni čustvi	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke														
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA Primeri okoliščin, v katerih se pokažejo različna čustva, npr.:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Čustvo</th> <th>Primeri okoliščin</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Žalost</td> <td>Mamica je prvič za dve uri pustila Klaro pri babici, ko je šla po opravkih. Klara je ves čas jokala, babica je nikakor ni mogla potolažiti (ločitev otroka od osebe, na katero je navezan).</td> </tr> <tr> <td>Strah (pred tujci)</td> <td>Mamica je šla z 8-mesečnim Boštjanom prvič na kavo s prijateljicami. Ko jih je fantek zagledal, je začel glasno jokati (pri otroku se pojavi strah pred neznanimi ljudmi).</td> </tr> <tr> <td>Veselje</td> <td>Sara se začne smejati, ko zagleda očeta, ki se je vrnil iz službe (otrok se ugodno odzove na pozitivne izkušnje, npr. na prihod znane osebe).</td> </tr> <tr> <td>Ljubosumje</td> <td>Markova mamica je rodila drugega otroka, Marko je prizadet, ker mamica posveča zdaj veliko pozornosti dojenčku (otrok doživlja sorojenca kot tekmeca za pozornost ali naklonjenost staršev).</td> </tr> <tr> <td>Ponos</td> <td>Anže si v prisotnosti babice sam sleče hlačke in opravi potrebo v kahlo (v prisotnosti pomembne osebe se otrok vede v skladu z njenimi pričakovanji).</td> </tr> <tr> <td>Zadrega/ sram</td> <td>Mama pričakuje, da si bo Albinca sama obula in zapela čevlje, a ji ne uspe (otrokov neuspeh pri izvajanju dejavnosti ob prisotnosti pomembne osebe; v nasprotju s pričakovanji pomembne osebe).</td> </tr> </tbody> </table>	Čustvo	Primeri okoliščin	Žalost	Mamica je prvič za dve uri pustila Klaro pri babici, ko je šla po opravkih. Klara je ves čas jokala, babica je nikakor ni mogla potolažiti (ločitev otroka od osebe, na katero je navezan).	Strah (pred tujci)	Mamica je šla z 8-mesečnim Boštjanom prvič na kavo s prijateljicami. Ko jih je fantek zagledal, je začel glasno jokati (pri otroku se pojavi strah pred neznanimi ljudmi).	Veselje	Sara se začne smejati, ko zagleda očeta, ki se je vrnil iz službe (otrok se ugodno odzove na pozitivne izkušnje, npr. na prihod znane osebe).	Ljubosumje	Markova mamica je rodila drugega otroka, Marko je prizadet, ker mamica posveča zdaj veliko pozornosti dojenčku (otrok doživlja sorojenca kot tekmeca za pozornost ali naklonjenost staršev).	Ponos	Anže si v prisotnosti babice sam sleče hlačke in opravi potrebo v kahlo (v prisotnosti pomembne osebe se otrok vede v skladu z njenimi pričakovanji).	Zadrega/ sram	Mama pričakuje, da si bo Albinca sama obula in zapela čevlje, a ji ne uspe (otrokov neuspeh pri izvajanju dejavnosti ob prisotnosti pomembne osebe; v nasprotju s pričakovanji pomembne osebe).	
Čustvo	Primeri okoliščin															
Žalost	Mamica je prvič za dve uri pustila Klaro pri babici, ko je šla po opravkih. Klara je ves čas jokala, babica je nikakor ni mogla potolažiti (ločitev otroka od osebe, na katero je navezan).															
Strah (pred tujci)	Mamica je šla z 8-mesečnim Boštjanom prvič na kavo s prijateljicami. Ko jih je fantek zagledal, je začel glasno jokati (pri otroku se pojavi strah pred neznanimi ljudmi).															
Veselje	Sara se začne smejati, ko zagleda očeta, ki se je vrnil iz službe (otrok se ugodno odzove na pozitivne izkušnje, npr. na prihod znane osebe).															
Ljubosumje	Markova mamica je rodila drugega otroka, Marko je prizadet, ker mamica posveča zdaj veliko pozornosti dojenčku (otrok doživlja sorojenca kot tekmeca za pozornost ali naklonjenost staršev).															
Ponos	Anže si v prisotnosti babice sam sleče hlačke in opravi potrebo v kahlo (v prisotnosti pomembne osebe se otrok vede v skladu z njenimi pričakovanji).															
Zadrega/ sram	Mama pričakuje, da si bo Albinca sama obula in zapela čevlje, a ji ne uspe (otrokov neuspeh pri izvajanju dejavnosti ob prisotnosti pomembne osebe; v nasprotju s pričakovanji pomembne osebe).															
4. raven	ponazorjene 3 okoliščine za 3 različna čustva (zajeta temeljna in kompleksna čustva) OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritve primerov.	4–5														
3. raven	ponazorjeni 2 okoliščini za 2 različni čustvi (1 temeljno in 1 kompleksno čustvo)	3														
	ponazorjeni 2 okoliščini za 2 temeljni <i>ali</i> 2 kompleksni čustvi	2														
	ponazorjena okoliščina za 1 čustvo	1														
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE Pojasnitve komunikacijske funkcije otrokovih čustev pri njegovem vključevanju v okolje, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z izražanjem čustev otrok opozori starše (skrbnike), da njegove potrebe niso zadovoljene, da nekaj potrebuje ali želi; • na podlagi otrokovega izražanja čustev starši (skrbniki) razumejo otrokovo doživljanje in ugotovijo njegove namere prihodnjega vedenja; • na podlagi otrokovih čustev lahko starši (skrbniki) uravnavajo svoje vedenje do otroka; • s kazanjem jeze otrok npr. sporoča, da je oviran pri neki nameri ali doseganju cilja; • z izražanjem čustev (z jokom) lahko otrok sporoča, da se slabo (telesno, zdravstveno) počuti; • drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 															
6. raven	4 pojasnitve OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitev.	4–5														
5. raven	3 pojasnitve	3														
	2 pojasnitvi	2														
	1 pojasnitev	1														

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Opredelitev inteligentnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sposobnost učinkovitega učenja, mišljenja in prilagajanja okolju; • sposobnost učinkovitega mišljenja in reševanja problemov; • zmožnost učinkovitega prilagajanja novim okoliščinam. <p>OPOMBA: Zadostuje 1 opredelitev.</p> <p>Nameni testiranja inteligentnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poklicno usmerjanje, • ugotavljanje nadarjenosti, • izbira delavcev, • sprejem v študijski program, • diagnostika po možganskih poškodbah, • usmerjanje v različne izobraževalne programe, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
2. raven	opredelitev inteligentnosti in 3 nameni	4
	opredelitev inteligentnosti in 2 namena	3
1. raven	opredelitev inteligentnosti in 1 namen	2
	opredelitev inteligentnosti ali 2 namena	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Razlaga vrednosti v enačbi IQ</p> <p>Kronološka starost je starost otroka v letih, mentalna starost pri testu inteligentnosti nam pove, kolikšno je število uspešno rešenih nalog (rezultat na testu).</p> <p>Ponazoritev</p> <p>Pri testu inteligentnosti bi 8-letnik dosegel rezultat, ki je značilen za 9-letnike. Njegova mentalna starost bi torej znašala 9 let, kronološka pa 8 let. Njegov količnik inteligentnosti bi bil enak $9 / 8 * 100$, torej bi znašal 112,5. Sklepali bi, da je nadpovprečno inteligenten. Pri istem testnem rezultatu bi imel 10-letni otrok prav tako mentalno starost 9 let, kar bi pomenilo, da bi v razvoju sposobnosti zaostajal. Njegov količnik inteligentnosti bi znašal $9 / 10 * 100$, torej bi bil 90 – sklepali bi, da je njegova inteligentnost podpovprečna (povprečna; je ravno na meji povprečja).</p> <p>OPOMBA: Ustrezne so tudi druge ponazoritve po presoji ocenjevalca.</p>	
4. raven	razlaga 2 vrednosti v enačbi, 2 ponazoritvi in pojasnitvi	5
	razlaga 1 vrednosti v enačbi, 2 ponazoritvi in pojasnitvi ali razlaga 2 vrednosti v enačbi, 1 ponazoritev in pojasnitev	4
3. raven	razlaga 2 vrednosti v enačbi in ponazoritev ali razlaga 1 vrednosti v enačbi, 1 ponazoritev in pojasnitev ali 2 ponazoritvi in pojasnitvi	3
	razlaga 2 vrednosti v enačbi ali razlaga 1 vrednosti v enačbi in ponazoritev ali 1 ponazoritev in pojasnitev ali 2 ponazoritvi	2
	razlaga 1 vrednosti v enačbi ali 1 ponazoritev	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Utemeljitev: Količnik inteligentnosti (IQ) bi predvsem pri starejših podcenjeval inteligentnost, saj se posamezniki od mladostništva naprej ne razlikujejo več toliko v inteligentnosti, torej bi mentalna starost posameznika ostajala enaka, kronološka starost pa se z vsakim letom večja.</p> <p>Presoje slabosti merjenja inteligentnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • merijo trenutno razvitost inteligentnosti, ne merijo intelektualne zmogljivosti; • merijo predvsem konvergentno mišljenje; • ne vključujejo nalog divergentnega mišljenja; • inteligentnost je različno cenjena v različnih kulturah in reševanja problemov se različne kulture lotevajo različno, imajo različne izkušnje, zato je lahko primerjava posameznikov iz različnih kultur pri istem testu inteligentnosti neprimerna; • pri testih inteligentnosti je potrebna previdnost, če so bili posamezniki s testom že preverjeni, lahko to vpliva na njihov rezultat pri ponovnem merjenju in zato ni ustrezen izraz njihove sposobnosti; • drugi odgovori po presoji ocenjevalcev. 	
6. raven	utemeljitev in 3 presoje OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti utemeljitve in presoj.	4–5
5. raven	utemeljitev in 2 presoji ali 3 presoje	3
	utemeljitev in 1 presoja ali 2 presoji	2
	utemeljitev ali 1 presoja	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Notranji dejavniki učenja in primeri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fiziološki: kratkotrajna telesna stanja (npr. zobobol), dolgotrajna telesna stanja (npr. kronična bolezen), telesna kondicija, prehranjenost, delovanje živčnega sistema, stanje čutil ... • psihološki: sposobnosti, motivacija, učni stil, učne strategije, čustva ... <p>Zunanji dejavniki učenja in primeri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fizikalni: osvetljenost prostora, zračnost prostora, urejenost prostora, hrup ... • socialni: družina, šola, vrstniki, šolska politika ... 	
2. raven	poimenovanje 2 vrst notranjih in 2 vrst zunanjih dejavnikov ter za vsako vrsto 1 primer	4
	poimenovanje 2 vrst notranjih in 1 vrste zunanjih dejavnikov <i>ali</i> obratno ter za vsako vrsto 1 primer	3
1. raven	poimenovanje 1 vrste notranjih in 1 vrste zunanjih dejavnikov ter za vsako vrsto 1 primer ali 4 primeri dejavnikov iz različnih skupin ali poimenovanje 2 vrst notranjih <i>ali</i> zunanjih dejavnikov ter za vsako vrsto 1 primer	2
	poimenovanje 1 vrste dejavnikov in 1 primer ali poimenovanje 2 vrst dejavnikov ali 3 primeri dejavnikov	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Besedilo z opisom učno neuspešnega učenca pri izbranem predmetu (npr. angleščini) s ponazoritvijo treh vrst dejavnikov, npr.:</p> <p>Jan ima slab besedni zaklad pri angleščini (psihološki dejavnik), zato pri spraševanju dobi slabo oceno. Prav tako ne razume dobro razlike med preteklimi časi, slovnična pravila se uči na pamet (psihološki dejavnik). Na slabo oceno verjetno vpliva tudi to, da se Jan včasih telesno slabo počuti zaradi sladkorne bolezni (fiziološki dejavnik) in, da prihaja k pouku utrujen, saj ne spi dovolj (fiziološki dejavnik). Učiteljica angleščine se v razredu več ukvarja z jezikovno bolj zmožnimi učenci in ne pričakuje veliko od Jana (socialni dejavnik), starši se ne zanimajo za Janovo učenje (socialni dejavnik).</p>	
4. raven	ponazoritev s 3 dejavniki (za vsak dejavnik 2 primera; 2 + 2 + 2)	5
	ponazoritev s 3 dejavniki (2 + 2 + 1)	4
3. raven	ponazoritev z 2 dejavnikoma (2 + 2) ali s 3 dejavniki (1 + 1 + 1)	3
	ponazoritev z 2 dejavnikoma (2 + 1)	2
	ponazoritev z 2 dejavnikoma (1 + 1) ali z 1 dejavnikom (2 primera)	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje in utemeljitve, kako lahko učenec sam ugodno vpliva na dejavnike učenja:</p> <p>Fiziološki dejavniki Skrbi za dovolj spanja: tako zmanjša utrujenost, poveča zbranost pri pouku; skrbi za ustrezno telesno kondicijo: tako se pozneje utruji pri učenju ...</p> <p>Fizikalni dejavniki Prezrači prostor: dovajanje svežega zraka zmanjša zaspanost; poskrbi za pravilno osvetljenost prostora: tako se mu oči manj utrudijo pri učenju ...</p> <p>Psihološki dejavniki Pri učenju uporablja učne strategije: tako lažje povezuje učno snov, z mnemotehnikami si lažje zapomni nove besede npr. pri angleščini; pri učenju uporablja različne učne stile: tako lažje usvaja nove informacije in si jih z aktivacijo različnih čutnih kanalov bolje zapomni ...</p> <p>Socialni dejavniki Prosi starše, da mu organizirajo učno pomoč: usposobljen inštruktor mu dodatno razloži učno snov, dela z njim primere; prosi za pomoč pri razlagi snovi sošolce: sošolci, ki dobro obvladajo snov, mu lahko z diskusijo morda še bolje razložijo učno snov kakor učitelj ...</p>	
6. raven	<p>presoja in utemeljitev dejavnikov iz vseh 4 skupin</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti presoj in utemeljitev.</p>	4–5
5. raven	<p>presoja 3 dejavnikov iz 3 skupin in utemeljitev 2</p>	3
	<p>presoja in utemeljitev dejavnikov iz 2 skupin ali 3 presoje</p>	2
	<p>presoja in utemeljitev 1 dejavnika ali 2 presoji</p>	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.